

VERKIEZINGS- PROGRAMMA 2022 - 2024

GROEN EN SOCIAAL

De klimaatverandering is zichtbaar en voelbaar. Overal zien we voorbeelden van extreme droogte, bosbranden en overstromingen. Het laatste rapport van het internationaal klimaatpanel van wetenschappers liegt er niet om: we kunnen nu nog maatregelen nemen om de opwarming te verminderen, de gevolgen te dempen en ons aan te passen. Maar dat vraagt om scherpe keuzes en een fundamentele verandering. We moeten naar een samenleving die minder gericht is op materiële consumptie. We moeten onze plannen maken in samenhang met onze omgeving: de natuur en de leefwereld van planten en dieren. Dat zal ons landschap en onze manier van leven beïnvloeden. Tegelijkertijd zien wij hierin zeker kansen. Net zoals veel ondernemers in de groeiende groene industrie. We moeten ook keuzes maken waarmee we meer gelijke kansen bevorderen. Want de ongelijkheid groeit, of het nu gaat om de woningmarkt of het onderwijs. De toegang daartoe hangt steeds meer af van waar je wieg staat. Dat moeten we veranderen.

De komende jaren zullen we zeker ook lokaal veel beslissingen moeten nemen. Over waar de windmolens en zonneparken moeten komen. Over woonruimteverdeling en woningbouw. Over bedrijventerreinen en aantrekken van bedrijven. Over de omslag die de agrariërs te wachten staat naar duurzame landbouw. Zeker op lokaal niveau moeten we deze omslag naar groen en sociaal samen maken. We hebben sterke samenwerkingsverbanden nodig om deze omslag te kunnen maken. De ruimte in onze gemeente moeten we zo indelen dat dit bijdraagt aan klimaatdoelen. Dat we extreme hoosbuien en droogte kunnen opvangen. Dat betekent dat niet alles meer kan zoals we nu gewend zijn. Het moet echt anders.

De uitdagingen en oplossingen vertalen we naar lokale speerpunten en acties. Een voorbeeld hoe we dit willen doen: het aantal ouderen groeit nog steeds in onze regio. Er is ook sprake van dubbele vergrijzing. Ouderen worden ook steeds ouder. Juist daarom willen we inzetten op het aantrekken van en voorwaarden scheppen voor een vitale werkende bevolking. In veel beroepsgroepen komen we mensen te kort. In de supermarkt, de zorg, de horeca en de installatiebranche. We hebben deze mensen hard nodig. Een ander voorbeeld is het toerisme, een belangrijke sector voor onze regio. Die willen we stimuleren én ervoor zorgen dat deze sector duurzaam en sociaal werkt en dat het niet ten koste gaat van de natuur. Zo vinden we ook dat we lekker sportief bezig moeten kunnen zijn, liefst buiten. Maar beslist niet overal.

Gezien onze ligging en omvang van de dorpen en kernen is regionale samenwerking op veel terreinen essentieel. Ook met onze Oosterburen. Goede en schone openbaar vervoerverbindingen zijn hard nodig. De omslag naar schone mobiliteit stelt eisen aan de inrichting van wegen en wijken. We zien wat de problemen zijn, tegelijkertijd zien wij de kansen en mogelijkheden waardoor anders ook beter kan worden. Wij zijn bereid om samen met anderen te werken aan een groene en sociale gemeente.

DOE JIJ MET ONS MEE?

INHOUD

1. KLIMAAT EN DUURZAAMHEID	5
1. Inwoners staan voorop bij de energietransitie en nemen actief deel hieraan	5
2. Meer groene banen	5
3. Voorkomen van energiearmoede	5
4. We rollen de rode loper uit voor energiecoöperaties.	5
5. Warmtetransitie	5
6. Ook zonder dak en eigen grond meeprofiteren van groene energie	5
7. Natuurinclusieve zonne- en windprojecten	6
8. Stimuleren van innovatie	6
9. Bedrijven doen ook mee aan de energietransitie	6
10. Afspraken over terugdringen energievervalsing	6
11. Nóg minder afval	6
2. NATUUR EN LEEFOMGEVING	6
1. We planten 10.000 bomen.	7
2. Iedereen heeft recht op groen	7
3. Vogels, vlinders, bijen en andere insecten zijn parels voor onze leefomgeving.	7
4. Dierenwelzijn	7
5. Stenen eruit, groen erin!	7
6. Participatie bij inrichting van de omgeving	7
7. Daken bieden kansen	7
8. Natuurinclusief bouwen, er is meer dan wij mensen alleen	8
9. Samen met bewoners, verenigingen en bedrijven zwerfafval aanpakken	8
10. Verkeersveiligheid voor iedereen	8
12. De fiets vóórop!	8
13. Duurzaam vervoer voor iedereen!	8
14. Mínder parkeren méér groen!	8
15. Omgevingsvisie: maatschappelijke waarde is leidend principe	8
3. VITALE LANDBOUW (SECTOR)	9
1. Kansen en hulp voor jonge boeren	9
2. De boer als partner voor een vitaal platteland	9
3. Voedselbossen, en andere gewassen verbouwen	9
4. Natuurlijke bestrijdingsmiddelen voor gezonde gewassen en een gezonde bodem	9
5. Actief samenwerken om verdroging tegen te gaan	9
6. Niet meer maar minder intensieve landbouw en bioindustrie	10
7. Houtwallen kenmerkend element van het landschap	10

4. ZORG, SOCIALE ZAKEN EN GEZONDHEID 10

1. Zorg leveren aan mensen door mensen	10
2. Jeugdzorg	11
3. Inkopen van zorg	11
4. Goed werkgeverschap en een goed loon	11
5. Samenwerking tussen zorgaanbieders	11
6. PGB voor zorg, werk, wonen en onderwijs voor mensen die dit aankunnen	11
7. Een thuis ook voor mensen met geestelijke gezondheidsproblemen	11
8. Meer actieve preventie zodat we gezondheidswinst boeken	12
9. Armoede blijvend bestrijden	12
10. Werken moet lonen ook voor mensen die een (gemeentelijke) uitkering hebben	12
11. Mantelzorgers verdienen onze ondersteuning	13
12. Tekort aan zorgpersoneel helpen tegengaan	13
13. Altijd volwaardige gesprekspartners bij beleid Jeugd, Welzijn en Zorg	13
14. Verbinding tussen zorg en welzijn en kunst en cultuur	13
15. Uitvoeren VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking.	13

5. WONEN 14

1. We stimuleren het omvormen van leegstaande bedrijfs- en kantoorpanden tot woningen	14
2. Doorstromen aantrekkelijker voor ouderen	14
3. Actieve ondersteuning van wooncollectieven	14
4. Vast percentage nieuwbouw is voor sociale huur en middensegment huur/koop	15
5. Nieuwbouw binnen de grenzen van de huidige bebouwing	15
6. Woningssplitsing onder voorwaarden	15
7. Woonruimteverordening hard nodig	15
8. Sneller verduurzamen woningen	16
9. Circulair bouwen wordt de norm	16
10. Woningcorporatie belangrijke partner verduurzamen	16
11. Een woning is geen lot uit de loterij	16
12. Wonen is een eerste levensbehoefte	16

6. MOBILITEIT EN BEREIKBAARHEID 16

1. Openbaar vervoer	17
2. Autoverkeer	17
3. Koppelkansen benutten	17
4. Mobiliteitsplan voor voetgangers en fietsers	17
5. Duurzame mobiliteit	17
6. Duurzame wegebouw en wegenonderhoud	17

7. SPORT	18
1. Sterke en vitale sport-en bewegsector	18
2. Plezier in sport en bewegen stimuleren bij de jeugd	18
3. Beweeg-en sportaanbod voor iedereen	18
4. We zetten in op vitaliteit en een gezonde leefstijl door sport en bewegen	18
5. Gezonde sportomgeving voor iedereen	19
6. Gezondheidsachterstand verkleinen	19
7. Goed benutten van preventie-en sportakkoorden	19
8. CULTUUR	19
1. Kunstenaars en creatieve inwoners ondersteunen	19
2. Betere afstemming en promotie	19
3. Cultuureducatie	19
4. Jeugdcultuurfonds	19
5. Amateurverenigingen ondersteunen	19
6. Openbare bibliotheek	19
7. Cultureel erfgoed	20
9. ECONOMIE	20
1. De rode loper uit voor mensen dat hier willen komen werken	20
2. De rode loper uit voor bedrijven die sociaal en duurzaam willen ondernemen en zich willen verbinden met onze regio	20
3. Ondersteuning bij het opschalen om duurzaamheidsvraagstukken op te lossen	20
4. Duurzame en gezonde werklocaties	21
5. Afspraken met de ondernemersverenigingen en brancheorganisaties	21
6. Versterken van de lokale en regionale economie	21
7. Inkoopdoelstelling gemeenten: 50% uit eigen regio	21
10. DE OPEN GEMEENTE	21
1. Meer Invloed voor inwoners	22
2. Een communicatieve gemeente	22
3. Een volwaardige democratie	22
4. Een gastvrije gemeente	22

1. KLIMAAT EN DUURZAAMHEID

VISIE: SAMEN AAN DE SLAG MET DE OPLOSSINGEN, UITSTEL KAN NIET MEER.

De klimaatcrisis is de grootste opgave van onze tijd. Het tegengaan van de opwarming van de aarde vergt al onze daadkracht, creativiteit en wil tot samenwerking. Uitstel kan niet meer: we moeten nú de handen uit de mouwen steken. De gemeente is daarbij onmisbaar. Samen met onze inwoners kunnen we verduurzaming echt in de praktijk brengen. Gemeenten hebben bovendien een regierol. Zij moeten concrete invulling geven aan de Regionale Energie Strategieën (RESsen). Ook zijn het gemeenten die ervoor moeten zorgen dat in 2050 alle huizen van het gas af zijn en zijn aangesloten op een duurzame warmtebron. Daarom moeten klimaat en duurzaamheid bovenaan staan op de politieke agenda. Wij willen dat de energietransitie duurzaam en eerlijk verloopt, samen met inwoners wordt vormgegeven en uitgevoerd, dat projecten natuurpositief worden ontwikkeld en dat de transitie leidt tot een economie zonder verspilling. Subsidies voor verduurzaming en isolatiemaatregelen breiden we uit waar dat nodig is en kan. We stimuleren duurzame mobiliteit.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. Inwoners staan voorop bij de energietransitie en nemen actief deel hieraan

Wij zijn voorstander van het instellen van lokale burgerberaden. Dit zijn door (loting) aangewezen inwoners die een centrale rol spelen bij de lokale energietransitie. Deze groepen inwoners worden begeleid door een onafhankelijke partij en krijgen informatie van experts en belanghebbenden zodat ze ook een goede rol kunnen vervullen. We willen de energietransitie benutten om fors in wijken te investeren. In 'wijkgesprekken' kunnen inwoners aangeven welke verbeteringen op sociaal en fysiek gebied in hun buurt nodig zijn. Gezamenlijk kan onderzocht worden hoe de energietransitie past bij de wijk. Wij zijn ervan overtuigd dat een snelle energietransitie alleen kan slagen als bewoners serieus genomen worden in hun wensen en toekomstverwachtingen.

2. Meer groene banen

We investeren in mensen en ondersteunen de weg naar meer groene banen. Denk daarbij aan installateurs van warmtepompen en zonnepanelen, elektrotechnici of fijnslopers. Bijvoorbeeld door het stimuleren van een wijkinstallatiebedrijf, een wijkenergiecoöperatie en het opzetten van een wijkenergiefonds. Deze kunnen gerund worden door inwoners uit een wijk of buurt.

3. Voorkomen van energiearmoede

Inwoners met een smalle beurs willen we stimuleren om juist koplopers te worden in energiebesparing. Daarom willen we dat deze groep gratis advies krijgt van energiecoaches over hulpmiddelen zoals tochtstrips, ledlampen, radiatorfolie, waterbesparende douchekoppen en plaatsen van zonnepanelen. We willen mensen stimuleren om energie-of klimaatcoach te worden. Hiervoor zijn nu al diverse mogelijkheden en subsidieregelingen.

4. We rollen de rode loper uit voor energiecoöperaties.

Iedere inwoner van gemeente moet de kans geboden worden om lid te worden van een energiecoöperatie. Wanneer inwoners en lokale ondernemers zélf duurzame energieprojecten realiseren, vloeit een groot deel van de opbrengst terug in de lokale economie. Actieve ondersteuning vanuit de gemeente is een belangrijke voorwaarde voor succes. Energiecoöperaties kunnen worden ondersteund door middelen in natura (vergaderruimte, toegang tot gemeentelijke communicatiekanalen), door financieel garant te staan en door coöperaties een rol te geven in de ontwikkeling en uitvoering van beleid.

5. Warmtetransitie

We willen inwoners stimuleren om via inwonerscollectieven de centrale partners in de warmtetransitie te worden. We willen daarom lokale warmteschappen faciliteren. Deze kunnen goed samenwerken met private warmteleveringsbedrijven. Bewonerscollectieven die zich ontwikkelen tot een warmteschap kunnen van de gemeente een voorkeursrecht als warmtebedrijf op een kavel krijgen.

6. Ook zonder dak en eigen grond meeprofitieren van groene energie

Ook mensen zonder eigen dak of grond moeten de mogelijkheid krijgen om in hun directe omgeving te investeren in duurzame energie. Daarom moet de gemeente bewonersinitiatieven daartoe ondersteunen en daken, geluidschermen en grond beschikbaar stellen en ook eigen postcoderoosprojecten opstarten. Bij zonne- en windprojecten moeten de ontwikkelaars actief deelname van mensen met een smalle beurs stimuleren en daarvoor mogelijkheden creëren.

7. Natuurinclusieve zonne- en windprojecten

We stimuleren zonne- en windprojecten die voldoen aan groene én sociale voorwaarden. Zo zorgen we ervoor dat de gemeenschap financieel meeprofiteert en dat de omliggende natuur wordt versterkt. Wind- en zonneprojecten moeten optimaal in het landschap ingepast worden. Wij zijn er voorstander van om eerst zoveel mogelijk de daken te benutten voor opwekken van duurzame energie. Daar waar zonneparken in het landschap komen zijn we voorstander van zonneweides. Dit zijn energietuinen waar duurzame energie wordt gecombineerd met meer biodiversiteit. Door duidelijke voorwaarden te stellen aan planologische medewerking behoudt de gemeente meer regie op de inrichting en benutting van de ruimte. De maatschappelijke tender is het meest geschikte en juridisch best onderbouwde instrument om te komen tot een sociale en lokale aanbesteding van energieprojecten.

8. Stimuleren van innovatie

We stimuleren dat ontwikkelaars en bedrijven uitgenodigd worden om te innoveren en meer openbare gebouwen en voorzieningen te benutten om duurzame energie op te wekken. Bijvoorbeeld op bushokjes, overkappingen, geluidswanden, parkeerplaatsen en lantaarnpalen. We stimuleren ook innovatie om gedrag te beïnvloeden door projecten zoals Auto van de Straat. Bij dit project maken mensen kennis met een elektrische deelauto voor hun straat. Dat leidt tot bewust autogebruik en zelfs dat de tweede auto bij meer dan de helft van de mensen wordt weggedaan.

9. Bedrijven doen ook mee aan de energietransitie

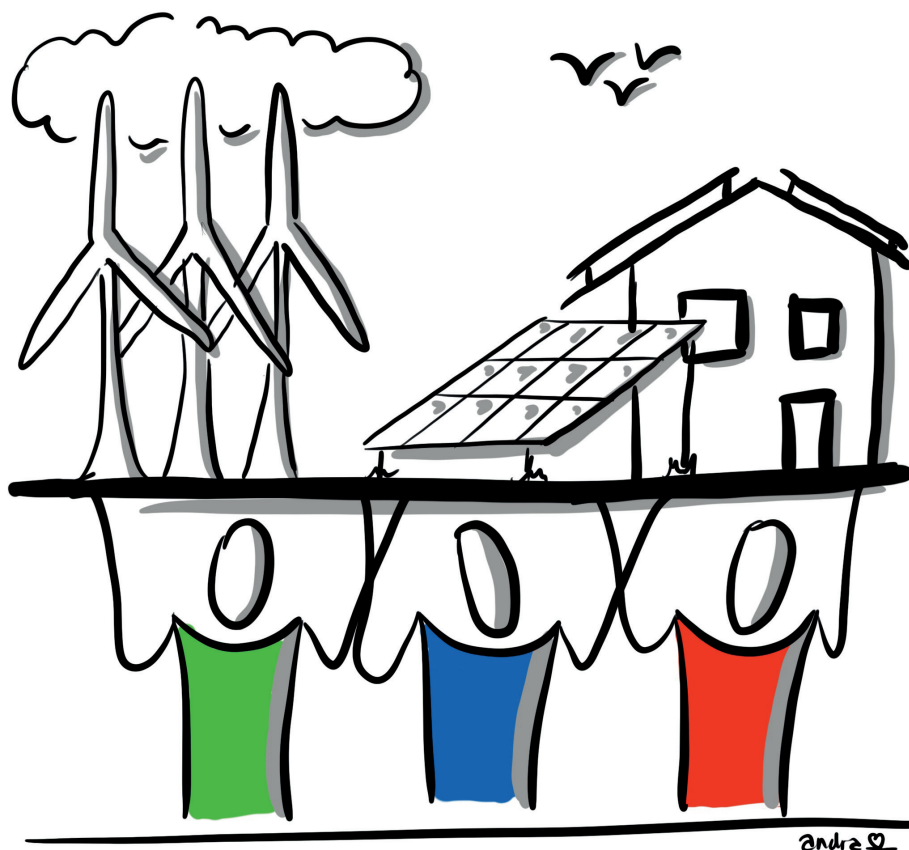
Voor het bedrijfsleven is een grote rol weggelegd in de energietransitie. De omschakeling stimuleren we altijd in samenspraak. Waar nodig zetten we ook dwang in bijvoorbeeld via de handhaving en controle op de naleving van de Wet milieubeheer. Tegelijkertijd willen we actief het MKB ondersteunen om energiebesparende maatregelen door te voeren. Dit doen we allemaal in samenspraak met het bedrijfsleven.

10. Afspraken over terugdringen energieverpilling

Met winkeliersverenigingen en de lokale afdeling van Koninklijke Horeca Nederland moeten er duidelijke afspraken komen over afvalscheiding, duurzame logistiek en maatregelen om energieverpilling (terrasverwarming, open winkelpuien) tegen te gaan. Binnen een convenant kunnen afspraken vastgelegd worden over bijvoorbeeld het gebruik van terrasverwarming, LED-verlichting en het sluiten van deuren bij lage temperaturen.

11. Nóg minder afval

We stimuleren dat er minder afval wordt weggegooid. Zo zetten we in op 'diftar' (differentiële tarieven): huishoudens die minder restafval aanbieden, betalen een lagere afvalstoffenheffing. Ook maken we het makkelijker om afval gescheiden in te leveren dan om restafval in te leveren (omgekeerd inzamelen). De effectiviteit van de inzameling heeft onze continue aandacht.

2. NATUUR EN LEEFOMGEVING

VISIE: VOLDOENDE, GEVARIEERDE NATUUR EN GROEN IS ONMISBAAR. VOOR ONS WELZIJN EN ONS VOORBESTAAN.

Met de natuur en de biodiversiteit gaat het niet goed. Dat is steeds scherper zichtbaar en een bedreiging voor onze gezondheid en welzijn. Gebrek aan groen maakt ongelukkig, ongezond en kan tijdens hete zomers en erg koude winters zelfs dodelijke gevolgen hebben voor mensen met een zwakkere gezondheid. Daarom moeten we fundamenteel groene keuzes maken. Bevorderen van biodiversiteit of het nu gaat om planten, bomen of dieren moet meer dan nu voorop staan bij onze plannen. Bij ieder bouwproject, elke aanpassing van de openbare ruimte moeten we de vraag stellen: draagt dit ook bij aan verbeteren van de biodiversiteit en een groene, gezonde omgeving? Dit betekent meer dan ooit niet alleen inzetten op schade beperken en compenserende maatregelen maar alleen dat nog doen wat leidt tot verbetering en versterking. Dat vraagt om een integrale blik, een andere manier van kijken en herverdeling van de ruimte. De ruimte die we hebben is beperkt. We gebruiken nu relatief veel ruimte voor bijvoorbeeld de auto. Door slim na te denken over waar we voorzieningen plannen en deze te combineren met openbaar vervoer en fietspaden bijvoorbeeld kunnen we de ruimte anders benutten voor ontmoeten, ontspannen en bewegen én meer groen. We zetten maximaal in op het beschermen en versterken van onze natuurgebieden en landschap zodat we meer weerbaar worden tegen de gevolgen van klimaatverandering zoals extreme regenval en droogte. Bouwen voor de mens betekent wat ons betreft ook bouwen voor dieren en planten.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. We planten 10.000 bomen.

We wijzen plekken aan voor 'Tiny Forests' om de biodiversiteit extra te versterken. Tiny Forests zijn gemengde 'bossen' ter grootte van een voetbalveld. Als de gemeente een boom kapt, planten we er tenminste twee terug, rekening houdende met het volume. Om bomen te kappen met een bredere omtrek dan 10 cm is een vergunning nodig, zowel voor de gemeente, andere overheden als particulieren en bedrijven. Bomen zijn belangrijk voor vergroening en biodiversiteit, maar ook van belang in de toekomst, wanneer houtbouw een grotere rol gaat spelen. Grootte en leeftijd van bomen zijn daarbij van belang. Oudere, grote bomen leveren meer zuurstof, meer schaduw en meer ruimte voor vogels, insecten en andere dieren. Daarom is het van belang dat we ook daar rekening mee houden.

2. Iedereen heeft recht op groen

We werken toe naar een gemeente waar iedere inwoner in zijn of haar nabijheid de beschikking heeft over een groene openbare omgeving om te ontspannen en te bewegen. Deze groengebieden zijn met elkaar verbonden door groene stroken en water (ecologische verbindingen). Ook wordt er ingezet op andere manieren om water op te vangen en hittestress te verminderen. Daarbij is extra aandacht voor kinderen, zieken en ouderen: hitte- en wateroverlast kunnen hen fataal worden.

3. Vogels, vlinders, bijen en andere insecten zijn parels voor onze leefomgeving.

Versterken van biodiversiteit moet het uitgangspunt zijn bij het beheer van openbaar groen. Onze parken, bermen en andere groene plekken worden verzorgd en aangelegd volgens de principes van ecologisch beheer: minder maaien bijvoorbeeld en geen verdelingsmiddelen. Zo dragen we bij aan lokale biodiversiteit. De Vlinderstichting is een goed voorbeeld van een organisatie die gemeenten hierbij kan ondersteunen.

4. Dierenwelzijn

GroenLinks draagt het dierenwelzijn een warm hart toe. We zetten ons in voor het welzijn van dieren en organisaties die zich inzetten voor opvang van dieren zoals de egelopvang. We streven ernaar dat dieren voldoende leefruimte hebben. Ook moet de Stichting Dierenambulance goede faciliteiten krijgen en de vrijwilligers een goede vergoeding voor hun inzet. We willen ons daar actief voor inzetten en hier geld voor reserveren.

5. Stenen eruit, groen erin!

Iedere renovatie of aanpassing in de openbare ruimte moet méér groen, biodiversiteit en klimaatbestendigheid opleveren. Of het nu gaat om een speelpark of het onderhoud van het riool of herinrichting van een parkeerplaats. Als je toch aan de slag gaat is het een goed moment om minder stenen en meer groen te realiseren. We willen inwoners stimuleren om dit ook te doen. Bijvoorbeeld door acties zoals Operatie Steenbreek of het NK tegelwippen.

6. Participatie bij inrichting van de omgeving

We willen dat de gemeente samen met bewoners, verenigingen en bedrijven aan de slag gaat met het zo goed en groen mogelijk inrichten van hun directe leefomgeving. Participatie staat bij GroenLinks hoog in het vaandel. Partijen zoals inwoners, sport- en wandelverenigingen moeten dan ook actief betrokken worden bij keuzes voor verbetermogelijkheden voor meer groen en biodiversiteit.

7. Daken bieden kansen

We streven ernaar dat ieder dak dat daarvoor geschikt is dubbel wordt benut. Dubbel gebruik betekent dat een dak ook een tweede functie heeft. Dit kunnen klimaatmaatregelen zijn zoals groene daken of zonnepanelen. Ook het gebruik van een plat dak als (groen) terras valt hieronder. We willen dubbel gebruik van daken verplichten daar waar het gaat om gemeentelijke eigendom of bij voorzieningen waaraan de gemeente meebetaalt. We willen bewoners stimuleren om hun daken dubbel te benutten door actief subsidies hiervoor onder de aandacht te brengen en waar nodig aanvullende subsidies te verstrekken. Voor ontwikkelaars die bouwprojecten willen realiseren geldt het 'ja, tenzij'-principe: zij moeten aangeven waarom er géén groen daken of andere klimaatmaatregelen op het dak mogelijk zijn.

8. Natuurinclusief bouwen, er is meer dan wij mensen alleen

We stimuleren dat projectontwikkelaars en woningbouwers natuurinclusief bouwen. Zo zorgen we ervoor dat er meer groen is en de leefomgeving voor onder andere vogels, insecten en vleermuizen wordt vergroot. Bij bouw en verbouw van woningen moet er gewerkt worden met natuurinclusieve checklists. Bij aanbestedingen en gebiedsontwikkeling moeten vooraf voorwaarden gesteld worden zodat natuurinclusief bouwen de norm wordt. Hierbij hoort ook aandacht voor de ondergrond en de biodiversiteit in de omgeving.

9. Samen met bewoners, verenigingen en bedrijven zwerfafval aanpakken

Zwerfafval is lelijk, vervuילend en schadelijk voor planten en dieren. Daarom zijn wij voorstander van een ambitieus programma om samen met bewoners, verenigingen en ondernemers zwerfafval aan te pakken. De gemeente ondersteunt mensen (volwassenen en kinderen) die zwerfafval opruimen met prikkers, hesjes en vuilniszakken.

10. Verkeersveiligheid voor iedereen

Veiligheid op straat is essentieel voor iedereen. We zijn voorstander van het verlagen van de snelheid in de bebouwde kom naar 30km/u. Wel in samenhang met bereikbaarheid via het openbaar vervoer. Waar dat mogelijk is streven we naar meer eenrichtingsverkeerstraten. We zijn er voorstander van dat snorfietsen, brommers en scooters de rijbaan met auto's delen en dat voetgangers en fietsers voorrang krijgen in de bebouwde kom.

11. Autoluwe gebieden voor ontmoeting en ontspanning

Voetgangers en fietsers en groen moeten meer ruimte krijgen dan nu. Daarom stimuleren we dat openbare ruimtes groene zones worden met ruimte voor fietsers en voetgangers. In deze autoluwe gebieden staan recreatie, ontmoeting, spelen, sport en ontspanning centraal. Winkelstraten moeten zoveel mogelijk autoluw worden. In de wijken willen we bewoners uitnodigen hier zelf een keuze te maken tussen autoluw of autovrij en betrekken bij de herinrichting.

12. De fiets vóórop!

We investeren in de fietsinfrastructuur. Zo maken we het dagelijkse en het recreatieve fietsen aantrekkelijker. De auto kan dan vaker blijven staan. We willen samen met partners investeren in fietsroutes, snelfietspaden en verbreding van huidige fietspaden, waarbij we tegelijkertijd investeren in de vergroening van deze routes.

13. Duurzaam vervoer voor iedereen!

Wij vinden dat duurzame mobiliteit voor iedereen bereikbaar moet zijn. Ook voor mensen die weinig te besteden hebben. Daarom willen we investeren in duurzame mobiliteit tegen een betaalbare prijs voor minima.

14. Minder parkeren méér groen!

De openbare ruimte is van ons allemaal. Samen met buurten en het bedrijfsleven zetten we in op het opheffen van een kwart van het huidige aantal parkeerplaatsen. Deze parkeerplaatsen benutten we voor openbaar groen, fietspaden en voetgangersstraten. We stimuleren actief het gebruik van (elektrische) deelauto's en elektrische scooters. Daar waar dat kan versnellen we de omslag naar elektrische mobiliteit.

15. Omgevingsvisie: maatschappelijke waarde is leidend principe

De huidige vraagstukken op het gebied van biodiversiteit, klimaat en sociale ongelijkheid zijn groot. Dit vraagt om een andere manier van denken waarbij niet zozeer financiële winst voor aandeelhouders of een kleine groep het leidende principe is maar de maatschappelijk waarde voor iedereen. Dit moet ook het leidend principe worden bij gemeentelijke beslissingen. Zoals

bij besluiten in het kader van de omgevingsvisie en lokale aanbestedingen. De verschillende belangen van natuur, biodiversiteit, dierenwelzijn en klimaat zijn dan expliciete wegingsfactoren. Belangrijk daarin is dat we deze besluiten nemen in goede samenwerking en afstemming met verschillende partners en een eigen integrale gemeentelijke visie hebben. Natuur, mobiliteit, bouwen, economie en groen: het hangt allemaal met elkaar samen.

3. VITALE LANDBOUW (SECTOR)

VISIE: SAMENWERKEN AAN DUURZAME LANDBOUW VOOR EEN VITALE SECTOR EN EEN GEZOND PLATTELAND

We stimuleren duurzame landbouw. Maar zéker op dit punt: we doen dit nadrukkelijk sámen! We beseffen heel goed hoe groot de impact is van deze omslag voor de individuele agrariër. De Europese Commissie heeft de Farm-to-Fork strategie afgekondigd, met als doelstelling dat in 2030 minstens 25% van de landbouwgrond in de EU biologisch beheerd moet worden. Dat streven ondersteunen we van harte. Op lokaal niveau is niet het uitgangspunt om zaken verplichtend op te leggen. Op lokaal niveau streven we ernaar samen met diverse belangenvertegenwoordigers een gemeenschappelijke gebiedsvisie op te stellen. Hierin kunnen afspraken gemaakt worden en voorwaarden worden geschapen voor de transitie naar duurzame en toekomstvast landbouw en veeteelt. Daarnaast maken we regels in de omgevingsvisie voor goed bodembeheer om onder andere uitdroging te voorkomen en een gezond bodemsysteem te bevorderen. Alles begint bij de bodem. GroenLinks vindt dat ook gemeenten een taak hebben bij deze omschakeling naar en behoud van de vitale landbouwsector en zich in moeten zetten om boeren hierbij te ondersteunen.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. Kansen en hulp voor jonge boeren

We ondersteunen in het bijzonder jonge boeren die bij overname een regulier bedrijf willen transformeren. Dit vooral door te informeren, uitwisseling van kennis tussen boeren te faciliteren, informatie te geven over financieringsmogelijkheden en de subsidies die hiervoor beschikbaar zijn. Daar waar we kunnen faciliteren zullen we dat zeker doen.

2. De boer als partner voor een vitaal platteland

Ten onrechte is de beeldvorming rond de boeren niet altijd even positief. Wij willen graag onze boeren benaderen als partners voor een vitaal platteland en ondersteuning bieden voor een positieve uitstraling en imago van het boerenbedrijf. Wij kiezen daarbij wel voor steun aan boeren die zich niet bezighouden met bioindustrie. De ondersteuning bieden we in de vorm van steun aan lokale campagnes en activiteiten en ketenverkoop zoals van erf tot klant. We stimuleren combinaties van boerenbedrijven en educatie en combinaties met kleine bedrijvigheid. Via het gemeentelijk inkoopbeleid kunnen we direct van boeren afnemen. We willen stimuleren dat bedrijven en scholen en andere organisaties dit ook doen. Wij streven naar een eerlijke prijs voor het product. Wij zien hier ook een verantwoordelijkheid voor het bedrijfsleven.

3. Voedselbossen, en andere gewassen verbouwen

Transformatie naar een plantaardige voedselvoorziening (voedselbossen), biologische landbouw zijn vormen van landbouw die we graag willen stimuleren. Europees en provinciaal zijn hier diverse subsidies voor én er lopen allerlei initiatieven. Bijvoorbeeld voor meer productiebos. Dit

kan gebruikt worden voor bouwen met hout waardoor ook in de woningbouw klimaatdoelen bereikt kunnen worden en er tegelijk nieuwe verdienmodellen ontstaan. Zo zijn er ook andere gewassen geschikt voor meer duurzame toepassingen in kleding en de bouw bijvoorbeeld.

4. Natuurlijke bestrijdingsmiddelen voor gezonde gewassen en een gezonde bodem

Het bodemsysteem staat enorm onder druk. Daarom is het belangrijk om het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen te verminderen en ervoor te zorgen dat er meer natuurlijke bestrijdingsmethodes worden gebruikt. Dit kan door kennisuitwisseling te stimuleren en boeren actief te benaderen om dit te doen.

5. Actief samenwerken om verdroging tegen te gaan

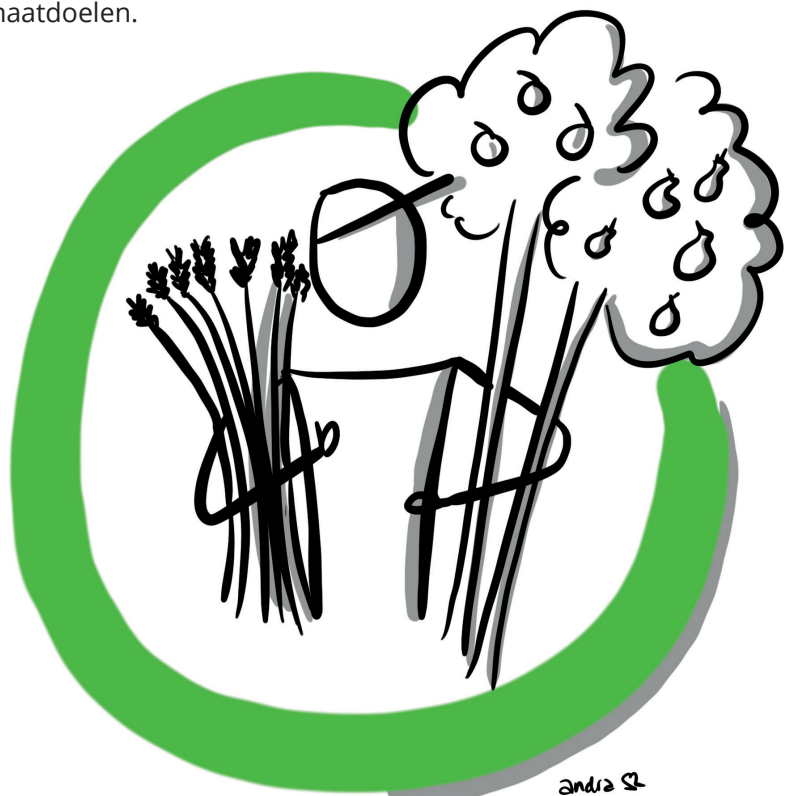
Verdroging is een groot probleem in de Achterhoek. Samen met andere overheden onder andere het waterschap maken we hier afspraken over. Onder andere over ecologisch beheer van walkanten en oevers en meer natuurlijke grondwaterstand.

6. Niet meer maar minder intensieve landbouw en bioindustrie

GroenLinks is tegen intensieve landbouw en bioindustrie. Bij alle plannen en elk beleid willen we daarom uitgaan van het versterken van het (coulisse)landschap en de natuur (dus om de boom heen in plaats van kappen), als prioriteit. Dat betekent dat uitbreidingsmogelijkheden voor de intensieve landbouw zeer beperkt zijn.

7. Houtwallen kenmerkend element van het landschap

Houtwallen en cultuurhistorische landschapselementen op te nemen in het bestemmingsplan. Daarnaast te zorgen dat deze elementen verbonden zijn. We willen de boeren en andere landeigenaren stimuleren deze in ere te herstellen. Dit draagt bij aan de beleving en zeker ook aan de biodiversiteit en de klimaatdoelen.

4. ZORG, SOCIALE ZAKEN EN GEZONDHEID

VISIE: INCLUSIEVE ZORG, DICHTBIJ HUIS, OP BASIS VAN VERTROUWEN

Iedere inwoner die zorg nodig heeft moet dit kunnen krijgen. We willen de samenwerking stimuleren tussen zorgpartijen. Wij willen uitgaan van vertrouwen in de professionaliteit van de zorgverlener én de eigen verantwoordelijkheid van de zorgvrager. We vinden solidariteit belangrijk met mensen die het minder getroffen hebben. Een belangrijk gemeentelijk onderwerp is de inkoop van zorg. Met name van de Jeugdzorg. Bij de inkoop van zorg moeten we realiseren dat er ruimte is voor de menselijke maat en kleinschaligheid en een voldoende aanbod van keuzes. Gezondheid is in onze visie meer dan niet ziek zijn. Wij gaan daarbij uit van de nieuwe definitie van gezondheid: het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Gezond zijn betekent ook dat je je goed voelt in de buurt waar je woont. Dat de lucht om je heen schoon is, dat de bodem gezond is. Dat er ruimte is om te ontspannen. Kortom dat de leefomgeving bijdraagt aan welzijn en gezondheid. Dat is bij uitstek ook een gemeentelijke taak. Daarnaast zetten we ruim in op preventie. Een belangrijke voorwaarde om je goed en gezond te voelen is de mate waarin je regie kunt voeren over je gezondheid en of en hoe je volwaardig mee kunt doen in de samenleving. Vanuit deze samenhangende visie op gezondheid en welzijn zetten we in op hulp en passende zorg. We vinden participatie van zorgvragers belangrijk. We zijn er voorstander van dat het PersoonsGebondenBudget in stand blijft en daar waar mogelijk wordt uitgebreid. Wel met minder administratieve last. We stimuleren en regelen waar dat kan dat de voorwaarden aanwezig zijn dat mensen in hun eigen buurt kunnen blijven wonen. We zetten in op het versterken van de sociale samenhang in buurten en wijken door een goed aanbod van collectieve voorzieningen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. Zorg leveren aan mensen door mensen

Een goede gezondheid begint bij een gezonde, sociale leefomgeving, werk en inkomen en een veilige plek om te wonen. Zorg en ondersteuning bieden voor wie dat nodig heeft. Het thema zorg is onlosmakelijk verbonden met andere beleidsterreinen. Daarom zijn we voorstander van een intensieve en transparante samenwerking tussen de portefeuilles jeugd, zorg, participatie, gezondheid, sport en wonen.

De zorg en de toegang tot die zorg wordt steeds meer digitaal. Voor veel mensen is dit geen probleem maar ons uitgangspunt is dat zorg ook 'gewoon' toegankelijk moet zijn voor hen die niet zo digitaal vaardig zijn of meer behoefte hebben aan menselijk contact.

Sommige mensen kampen met hulpvragen over meerdere problemen, bijvoorbeeld rond opvoeding, maar ook rond geestelijke gezondheid, schuldhulpverlening, wonen of verslaving. Wanneer er sprake is van meerdere problemen, is er een regievoerder/casusregisseur nodig die zorgt dat er goed wordt samengewerkt, volgens het principe '1 plan, 1 regisseur'. Dat bevordert duidelijkheid bij de cliënten en bij de betrokken hulpverleners.

2. Jeugdzorg

Ondanks alle inspanning zijn er kinderen en jongeren die intensieve hulp moeten krijgen. Aan deze groep moet snel, zonder wachtlijsten en zo gemakkelijk mogelijk hulp worden geboden. De bezuinigingen, administratieve last -vooral bij ingewikkelde of zeer specialistische- hulp brengen het risico met zich mee dat deze groep tussen wal en schip raakt. Het gemeentelijk inkoopbeleid moet erop gericht zijn om ook deze specialistische zorg te kunnen leveren.

Jongeren met een beperking of een migratieachtergrond zijn oververtegenwoordigd bij de hulpvragers. In het inkoopbeleid streven we ernaar te verankeren dat juist voor deze groepen adequate zorg geleverd kan worden. Daarnaast moet ook preventie meer aandacht krijgen. Daarbij gaat het om het versterken van kennis over en gevoel voor andere culturen en nauwe samenwerking tussen diverse disciplines, zoals huisartsen, verloskundigen en onderwijsinstellingen, de GGD, consultatiebureaus en verloskundigen. Maatregelen die bijdragen aan preventie zijn bijvoorbeeld de inzet van jeugdcoaches of jongerenwerk, buurtvaders of moeders voor raad en daad, peuterspeelzalen en goede kinderopvang, (jeugd) zorgorganisaties, spel- en sportmogelijkheden in wijken, buurthuizen voor b.v. cursussen en voorlichting, enz.

3. Inkopen van zorg

In onze visie is het uitgangspunt voor het inkopen van zorg dat we kiezen voor vooral de beste en meest effectieve zorg. Dat we dit zo efficiënt mogelijk regelen. Bij het inkopen van zorg moeten kwaliteitseisen voorop staan. Hieronder valt ook dat zorgaanbieders actief verwijzen naar een concurrent-zorgverlener, wanneer er wachtlijsten ontstaan. De keuzes voor zorgaanbieders moet voldoende zijn. De administratieve lasten moeten teruggedrongen worden zodat er meer feitelijke hulp kan worden geboden. Het spreekt vanzelf dat we instellingen en mensen die misbruik maken van hulpvragers, de zgn. 'zorgcowboys' buiten de deur moeten houden. Hierop willen we dat er actief gemeentelijk beleid wordt gevoerd. We stimuleren dat binnen de gemeente Inkoop, subsidies en beleid hun samenwerking versterken.

4. Goed werkgeverschap en een goed loon

Wij vinden dat zorginstellingen goede werkgevers moeten zijn en dat er tegenover het werk dat zorgverleners doen een fatsoenlijk loon en arbeidsomstandigheden moeten staan. Daarom moeten in de contracten die de gemeente afsluit met de zorgaanbieders hierover afspraken gemaakt worden. De administratieve regeldruk moet zo ver mogelijk naar beneden zodat er meer ruimte komt voor de professional om zorg te verlenen. Erkenning en waardering reikt verder dan alleen een hoger salaris.

5. Samenwerking tussen zorgaanbieders

Ons uitgangspunt blijft dat zorg en winst niet bij elkaar horen. Wij zijn voorstander van goede samenwerking tussen zorgaanbieders waardoor er betere kwaliteit ontstaat in plaats van concurrentie op basis van prijs. Meer samenwerking binnen de zorg en het sociaal domein levert niet alleen kwalitatief betere hulp- en ondersteuning op, maar is ook effectief in kostenbeheersing. De financiële tekorten in de zorg leiden te vaak tot discussie over financiële verantwoordelijkheid, in plaats van over de inhoud. Dit leidt tot afschuifgedrag, en tot grotere wachtlijsten. Bijvoorbeeld wanneer cliënten zorg ontvangen gefinancierd vanuit verschillende wetgeving. Daarbij denken we bijvoorbeeld aan GGZ-cliënten die begeleiding krijgen via de gemeente en GGZ-behandeling gefinancierd door de zorgverzekeraar. Of

wanneer minderjarigen GGZ-hulp ontvangen vanuit gemeentelijk budget tot 18 jaar. En na hun 18e jaar zorg moeten krijgen uit het budget van de zorgverzekeraars. We zien dat er daar gaten vallen in de continuïteit van zorg. Daarom willen we gemeentelijk beleid initiëren voor overgangsmaatregelen voor 18-plussers, zodat hulp gewaarborgd blijft.

6. PGB voor zorg, werk, wonen en onderwijs voor mensen die dit aankunnen

We vinden het essentieel dat mensen eigen regie kunnen voeren over hun zorgvraag. Het persoonsgebonden budget (pbg) is een belangrijk instrument hiervoor. Het biedt mensen maximale zeggenschap over hun eigen zorg. Daarom streven we ernaar dat de mogelijkheden voor het pbg worden uitgebreid. De controle over besteding van het geld, de kwaliteit van geleverde zorg en het halen van gestelde doelen moet gemakkelijk zijn en transparant.

7. Een thuis ook voor mensen met geestelijke gezondheidsproblemen

Mensen met (tijdelijke) geestelijke gezondheidsproblemen moeten zich thuis kunnen voelen in hun wijk en onze gemeente. Daarom zetten we in op hulp- en ondersteuning die daarvoor zorgt. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor GGZ-begeleiding en beschermde woonvormen. We streven naar een zo divers mogelijk aanbod van verschillende vormen van begeleid wonen: in groepsverband en verspreid in wijken. Regionaal streven we naar voldoende voorzieningen zoals inloopcentra, GGZ-informatiepunten en time-outvoorzieningen voor mensen in crisis die even op adem willen komen. Zo kan de weerbaarheid van mensen groter worden. Dit streven vraagt om voldoende kennis van GGZ-problematiek, intensieve ambulante begeleiding en betere samenwerking met de GGZ en zorgverzekeraars. Goede begeleiding en behandeling moeten op elkaar aansluiten om een terugval te voorkomen. Te denken valt aan begeleiding van voormalig dak- en thuislozen, ggz-cliënten, mensen met (verstandelijke) beperkingen.

8. Meer actieve preventie zodat we gezondheidswinst boeken

We kunnen op verschillende manieren veel meer gezondheidswinst boeken. Door betere voorwaarden in de leefomgeving te stimuleren zoals schone lucht, goede waterkwaliteit en bodemsysteem. Daarom willen we dat de gemeente zich aansluit bij het Schone Lucht Akkoord en de maatregelen hierin uitvoert. We onderschrijven de doelstelling van Achterhoek Gezond.

Gezonde voeding

We zien gezond voeding als de basis voor een goede gezondheid. Daarom willen we voedingseducatie en meer gezonde voeding op scholen en bij verenigingen stimuleren, faciliteiten en financieren. Supermarkten hebben grote invloed op gezonde voedingskeuzes. Wij vinden dat ook zij een belangrijk rol moeten gaan spelen bij het bevorderen van een gezond voedingspatroon. Met de lokale supermarkten willen we om de tafel om hier een actieplan voor op te zetten. Zo kunnen zij gezonde voeding meer promoten en ook via beprijzing invloed op uitoefenen. De vette pizza mag niet langer goedkoper zijn dan een net sinasappelen.

Je goed voelen

Gezondheidswinst boeken we ook door te bevorderen dat mensen zich gelukkig en goed voelen en lekker in hun vel zitten. Mensen die zich goed voelen en lekker in hun vel zitten. Een zinvolle en goed toegankelijke dagbesteding en sociale samenhang in de wijk bevorderen gezondheid en welzijn. Daarom stimuleren we voldoende collectieve voorzieningen, cultuur, sport en een aanpak tegen eenzaamheid en armoede. We stimuleren sportactiviteiten buiten en op scholen.

We zetten ons in om (sociale) ongelijkheid en gezondheidsachterstanden te bestrijden. Dit doen we door programma's te stimuleren om taalachterstanden en laaggeletterdheid te verminderen en digitale vaardigheden te vergroten. Hierbij is de inzet van vrijwilligers onontbeerlijk. Het stimuleren van vrijwilligerswerk is mede een kans om mensen te betrekken, en zich gezond en zinvol te laten ervaren. We willen blijvend investeren in de bibliotheek, speel-o-theek en taalcafés.

9. Armoede blijvend bestrijden

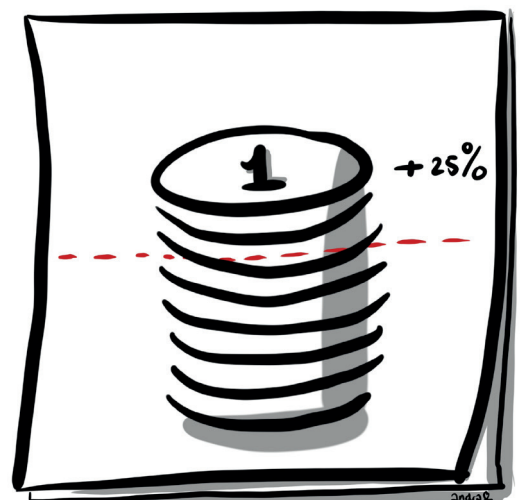
We willen alles op alles zetten om armoede te bestrijden. Zowel voor mensen die nu afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering en voor de groeiende groep mensen die werken en te maken hebben met de armoedeval. Mensen met inkomens net boven het minimumloon. Voor deze groepen moet de gemeente drempels zoveel mogelijk verlagen en moeten er ruime mogelijkheden komen om hun situatie te verbeteren. Zo kunnen ook zij mee doen in de samenleving. We stimuleren dit met geld voor een computer (voor school), korting voor sportclubs of ander verenigingsleven, een gratis lidmaatschap voor de bibliotheek, cultuurpas, speeltheek of museumkaart, of abonnement op een krant. Sport en gezondheid gaan hand in hand. Daarom willen we dat er een sportpas komt voor alle 12-14 jarigen met de uitnodiging om een keus te kunnen maken voor een sportclub gefinancierd vanuit de bijzondere bijstand.

10. Werken moet lonen ook voor mensen die een (gemeentelijke) uitkering hebben

Mensen in de bijstand zijn verplicht deel te nemen aan maatschappelijke activiteiten. Dat kan vrijwilligerswerk zijn, maar ook in werkervaringsprojecten. De menselijke maat is daarbij de norm. Het moet mogelijk zijn voor iedereen op zijn of haar eigen niveau dit werk te kunnen doen en zo ook weer ervaring te kunnen opdoen. We vinden dat hier ook een redelijke beloning tegenover mag staan. Meer dan behoud van uitkering. Werkervaringsplaatsen of inzet als vrijwilliger mogen geen regulier werk overnemen. Niet iedereen kan gemakkelijk zich inzetten voor de samenleving of begeleid worden naar nieuw werk. Wij vinden het belangrijk dat juist voor de groep mensen die nu als moeilijk bemiddelbaar gecategoriseerd zijn ook een passende en zinvolle tijdsbesteding gevonden wordt. Wij willen uitkeringsgerechtigden die op zo'n werkervaringsplaats werken of betaalde arbeid gaan verrichten tot maximaal een jaar een toeslag geven van maximaal 400 euro bovenop hun uitkering. Dit is afhankelijk van het aantal uren dat er per maand gewerkt wordt. Met werkgevers moeten we hier afspraken over maken. Ook vinden we dat de werkgever voor een goede begeleiding zorg moet dragen. Reiskosten en andere, door de uitkeringsgerechtigden, te maken kosten worden door de gemeente betaald.

11. Mantelzorgers verdienen onze ondersteuning

We stimuleren dat mantelzorgers (oud en jong) bij de zorgvraag betrokken worden. Respijtzorg moet tijdig ingezet kunnen worden. We maken ons sterk voor betaalde aanwezigheidszorg, zodat mantelzorgers niet overbelast raken. Ook zij moeten eens een dag

of een weekend vrij kunnen nemen en wanneer nodig extra ondersteuning krijgen. Deze vorm van zorg zou ook vanuit de Wmo in natura aangeboden kunnen worden. Aanwezigheidszorg moet voor iedereen toegankelijk zijn en niet afhankelijk van het inkomen. Daarnaast willen we de zorginstellingen ondersteunen bij het werken in de wijk aantrekkelijker en makkelijker maken voor professionals. Bijvoorbeeld door samenwerking te bevorderen zodat wijkverpleegkundigen niet van hot naar her hoeven te lopen

12. Tekort aan zorgpersoneel helpen tegengaan

Er is niet alleen een tekort aan verpleegkundigen, ook zijn er personeelstekorten binnen de jeugdhulp en sociale wijkteams. Er zijn echter ook veel werkzoekenden die net een klein stukje missen, waardoor zij steeds niet worden aangenomen. Met de juiste bijscholing of opleiding en een goed inwerkplan kunnen zij deze vacatures vervullen. Hierover willen we afspraken maken met zorgaanbieders. De participatiewet biedt hier ruimte voor. Daarnaast willen we samen met onderwijs en het werkveld onderzoeken of er carrierestartgaranties mogelijk zijn, aantrekkelijker meer urencontracten en meer perspectief voor zzp-ers. Een weg uit de bijstand is een traject van zzp-ers die parttime werken in de zorg met tijdelijk aanvulling tot minimumloon vanuit de bijstand tot een definitief contract met de zorgaanbieder. Ook willen we onderzoeken hoe we op meer manieren werken in de zorg aantrekkelijker kunnen maken. Bijvoorbeeld via het woonruimteverdeelbeleid.

13 Altijd volwaardige gesprekspartners bij beleid Jeugd, Welzijn en Zorg

Sociaal beleid kan niet zonder de inbreng van degenen voor wie dat beleid bedoeld is. Ervaringsdeskundigen zijn onmisbaar in de zorg, evenals cliëntenraden. Zij weten immers uit eigen ervaring wat wel en wat niet werkt, en kunnen mensen helpen met de weg naar herstel. De professionele inzet van ervaringsdeskundigheid gebeurt al langer in de ggz, maar nog maar zeer beperkt in het sociaal domein. Daarom willen we niet alleen mensen met een zorgvraag actief betrekken als gesprekspartner, maar ook meer gebruik maken van ervaringsdeskundigen. Hier horen ook een goede opleiding en beloning bij.

14. Verbinding tussen zorg en welzijn en kunst en cultuur

Kunst spreekt de taal van emotie en het draagt bij aan individuele ontplooiing, welbevinden en gezondheid. Daarom willen we projecten stimuleren waarbij kwetsbare of zieke mensen in contact komen met kunst en cultuur. Dit kan door het (financieel) aanmoedigen van projecten zoals dansen met Parkinsonpatiënten, muziek maken met dementerenden, kunstprojecten met GGZ-cliënten of de organisatie van muziek- en theateroptredens in instellingen, huizen voor ouderen en scholen. Hierbij willen we de samenwerking met voorzieningen zoals musea, bibliotheken en cultuurinstellingen bevorderen.

15. Uitvoeren VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking.

Sinds 2016 geldt het VN-verdrag handicap in Nederland. Het doel van dit verdrag is dat de positie van mensen met een beperking verbetert. Lokaal is hiervoor veel ruimte tot verbetering. Zo blijkt dat kinderen met een handicap nog te vaak in sociaal isolement leven, omdat zij regelmatig niet in de buurt naar school kunnen en sportclubs en speeltuinen niet toegankelijk voor hen zijn. Daarom speciale aandacht voor kinderen met een handicap. Voor het toegankelijk maken van gemeentelijke gebouwen en voorzieningen moet een concreet uitvoeringsplan worden opgesteld en uitgevoerd. Dit gaat ook om het toegankelijk maken van digitale informatie voor mensen met een beperking.

5. WONEN

VISIE: MEER BETAALBARE WOONRUIMTE EN RUIMTE VOOR ANDERS WONEN

Een dak boven je hoofd is een grondrecht, maar door de wooncrisis is dit niet voor iedereen vanzelfsprekend meer. De wachtlijsten groeien snel, zeker voor de lagere en middeninkomens en starters. Zowel in de huur als in de koopsector. Ook is er een tekort aan woningen voor ouderen die niet meer volledig zelfstandig kunnen of willen wonen, maar nog niet naar een verzorgingstehuis kunnen. Het is duidelijk: wij willen dat er meer woningen worden gebouwd en dat de huidige woningvoorraad beter wordt verdeeld én benut. We vinden dat de prioriteit nu moet liggen bij de lagere en middeninkomens. Daarom sturen we op het bouwen van sociale koop- en huurwoningen met name voor starters en kleine huishoudens. Hierbij moet de weg vrijgemaakt worden naar creatieve vormen van benutten van de huidige woningvoorraad zoals woningsplitsing en verbouwen. Daarnaast moet er ruimte zijn voor meer gemeenschappelijke woonvormen en kleine woningen zoals tiny houses en moeten we meer tijdelijke en snelle oplossingen mogelijk maken want nieuwbouw kost veel tijd. Wij vinden het belangrijk dat ook Achterhoekers hier goed kunnen blijven wonen en er geen verdringing plaatsvindt. Dat betekent dat we nu actief willen ingrijpen in de huidige woningmarkt via het instellen van een woonruimteverordening waarbij onderwerpen als eis tot zelfbewoning en gebondenheid aan de regio aan de orde kunnen komen. Daarnaast moeten de doorstroming naar passende woningen verbeteren. Dit kan met behulp van doorstroommakelaars. Tot slot speelt de gebouwde omgeving een belangrijke rol in de transitie naar een duurzame samenleving. Het oplossen van het woningtekort mag niet leiden tot een hogere CO₂-uitstoot en niet ten koste gaan van onze natuur. Slim bouwen én verbouwen moet dan ook energieneutraal en zoveel mogelijk circulair en klimaat adaptief. Bij voorrang gebeurt dat in de gebouwde omgeving. Zo blijft er ruimte voor natuur en versterken van de biodiversiteit. Hierdoor krijgt de bestaande gebouwde omgeving een kwaliteitsimpuls en dragen we bij aan gezonde mobiliteit zoals wandelen, fietsen en openbaar vervoer.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. We stimuleren het omvormen van leegstaande bedrijfs- en kantoorpanden tot woningen

In onze gemeente staan winkels leeg, een aantal van hen al meer dan een jaar. Leegstand leidt tot ergernis, verpaupering, en dergelijke panden bieden een uitgelezen kans om binnen de bebouwde omgeving nieuwe woningen te realiseren. We zetten in op transformatie van bestaand vastgoed. Daarnaast behoort het creëren van tijdelijke woningen in bestaand vastgoed ook tot de mogelijkheden. Met subsidieregelingen of wijzigingen van het bestemmingsplan, stimuleren we de transformatie van panden waar de gemeente geen eigenaar van is. Een verdergaande stap is de aankoop van leegstand vastgoed, waarna het vervolgens kan worden uitgegeven aan een sociale ontwikkelaar.

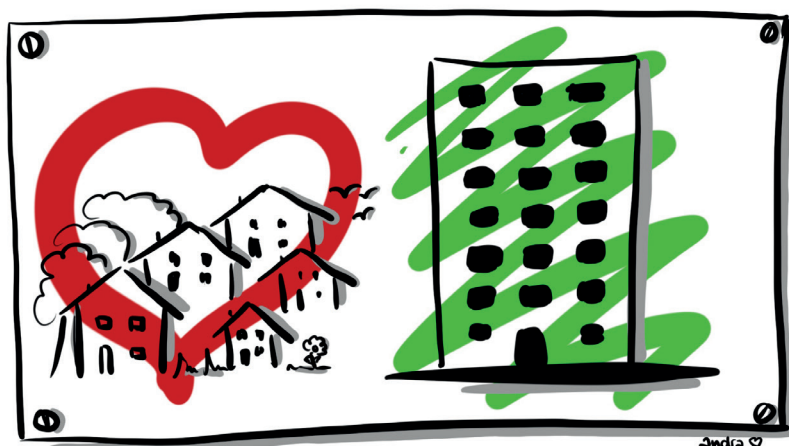
2. Doorstromen aantrekkelijker voor ouderen

Het mes snijdt bij deze maatregel aan twee kanten: de woonsituatie van ouderen verbetert en er komen meer grotere woningen beschikbaar voor gezinnen en starters. Sinds het sluiten van

de verzorgingstehuizen vanaf 2015 hebben de meeste ouderen namelijk maar twee opties: thuis blijven wonen of naar een verpleeghuis. Hierdoor blijven ouderen vaak langer dan zij willen en langer dan verantwoord is, in hun huidige woning wonen. Deze is vaak te groot en onvoldoende toegerust op eventuele zorgbehoeften. Door het voor ouderen aantrekkelijker te maken om door te stromen naar een appartement of kleinere woning (eventueel aangepast op zorgbehoefte) krijgen meer ouderen een woning die bij hun situatie past én komt er meer woonruimte beschikbaar voor starters. Om dit doel te bereiken stimuleren we projectontwikkelaars om kleine, betaalbare koopwoningen voor ouderen te bouwen, waarbij rekening wordt gehouden met toekomstige zorgvragen. Bij uitgifte van gronden waar de gemeente eigenaar van is, kunnen we dit als voorwaarde opnemen. Een doorstroommakelaar kan ouderen helpen om de juiste keuzes te maken.

3. Actieve ondersteuning van wooncollectieven

Nieuwe woonvormen bieden kansen aan tal van doelgroepen om te wonen en te leven op een manier die bij hen past. Daarnaast dragen deze woonvormen ook bij aan maatschappelijke en klimatologische doelstellingen. Het kan gaan om woonvormen waarin 'leunende' en 'steunende' bewoners samenwonen. Bijvoorbeeld mensen die uitstromen uit de maatschappelijke opvang of beschermd wonen, jonge statushouders of ouderen met of zonder zorgvraag. Groepen die voorzieningen delen en gezamenlijk het beheer voeren van het woonproject. Hetzelfde geldt

voor alternatieve eigendomsvormen zoals wooncoöperaties. Deze geven mensen meer zeggenschap over hun woonsituatie en kunnen een antwoord vormen op het tekort aan woningen voor bepaalde groepen, zoals starters. Deze woonvormen willen we stimuleren via de gronduitgifte en beschikbaar stellen van al dan niet tijdelijk leegstaand (gemeentelijk) vastgoed. Ook willen we via de woonvisie en

het bestemmingsplan regelen dat er ruimte beschikbaar komt voor permanente én tijdelijke woonvormen zoals tiny houses. Hiertoe kan de gemeente ook zelf de gronduitgifte op zich nemen zodat projecten ook echt van de grond komen. Ook in het buitengebied moeten hier mogelijkheden voor worden geschapen. Daarnaast kan de gemeente ondersteuning bieden door actief mogelijkheden aan te dragen en samenwerking tussen de verschillende loketten te bevorderen.

4. Vast percentage nieuwbouw is voor sociale huur en middensegment huur/koop

Met deze maatregel pakken we het grote tekort aan van betaalbare woningen voor mensen met een laag inkomen, starters en eenpersoonshuishoudens. Nieuwbouw is een van de belangrijkste instrumenten waarmee gemeenten niet alleen de woningvoorraad, maar ook de verdeling van die voorraad kunnen beïnvloeden. De lokale actuele behoefte is het uitgangspunt voor het bepalen van de percentages.

5. Nieuwbouw binnen de grenzen van de huidige bebouwing

Bouwen binnen de zogeheten rode contour – de grenzen van de huidige bebouwing – heeft vele voordelen boven ‘bouwen in het weiland’. Groene ruimte en biodiversiteit blijven in tact en er is nauwelijks extra infrastructuur nodig voor (openbaar) vervoer en elektriciteit. Ook leidt zogeheten ‘inbreiding’ tot minder extra autoverkeer: voorzieningen, sport en werk zijn over het algemeen via openbaar vervoer of de fiets bereikbaar. Bovendien voegen we door inbreiding iets toe aan de huidige bebouwing, die aantrekkelijker wordt dankzij herstructurering en nieuwbouw. Openbaar vervoer en bestaande voorzieningen worden beter benut, en het draagvlak voor het ontwikkelen en verbeteren ervan groeit. In onze streek kan het verdichten van kernen helpen om winkels, scholen en sportclubs in stand te houden. Bouwen binnen de rode contour heeft dus onze voorkeur. In sommige gevallen leidt inbreiding echter tot problemen. In die gevallen moeten we ook constructief kijken naar de uitbreiding in het weiland. Daarbij is ons uitgangspunt dat ernstige versplintering en verdichting van het buitengebied onwenselijk is. Kleinschalig, circulair en innovatieve bouw in deze gebieden zien we wel als optie.

6. Woningplitsing onder voorwaarden

De woonbehoefte voor de komende jaren is voor een groot deel binnen de grenzen van de huidige bebouwing op te lossen. Dit komt vooral doordat nieuwbouw maar een relatief klein deel van het woningtekort oplost. Door het splitsen en aanpassen van bestaande woningen (bijvoorbeeld woningen die te groot zijn geworden voor de bewoners), kunnen we sneller die woningen toevoegen waaraan de komende decennia de grootste behoefte is: één- en tweepersoonswoningen, woningen voor starters, ouderen en nieuwe woonvormen. Het uitgangspunt bij woningplitsing is wel dat het niet tot extreme ‘verkamering’ mag leiden. Voor de kleine kernen in onze gemeente is bovenstaande niet altijd een aantrekkelijke optie. Daar zoeken we creatief naar andere oplossingen voor inbreiding, bijvoorbeeld door het verlenen van toestemming voor kleinschalige bouw op boerenerven.

7. Woonruimteverordening hard nodig

Een van de oorzaken van de torenhoge huurprijzen en schaarste aan woningen is de run van beleggers op de woningmarkt. Woningen als 2e, 3e huis of als verhuurobject. Dit moeten we zo snel mogelijk tegengaan. Het is nu zeker tijd geworden om actief in te grijpen in de woningmarkt die niet zelf tot een balans komt. Het is nu tijd voor het instellen van een woonruimteverordening waarin we een aantal zaken goed regelen en die zorgen voor een eerlijke toegang tot de woningmarkt voor iedereen en waarmee we als gemeente meer regie nemen. In de woonruimteverordening komen bepalingen over onder andere woonruimteverdelingsystematiek, voorrang bij economische gebondenheid, anti-speculatie beding, zelfbewoningsplicht en percentages huurwoningen bij nieuwbouw. In de verordening staan ook bepalingen die de gemeente mogelijkheden geeft om meer te sturen met het grondbeleid en gronduitgifte. Door al deze voorstellen in één verordening op te nemen zijn onze doelstellingen helder en creëren we meer duidelijkheid voor onze inwoners én ontwikkelaars.

8. Sneller verduurzamen woningen

De bebouwde omgeving is van grote invloed op de energietransitie. Het is daarom van belang dat we grote stappen gaan zetten in de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Dit stimuleren we door onder andere met duurzaamheidsleningen waarbij inwoners tegen een gunstig tarief aanpassingen kunnen doen aan hun woning. Hierbij valt te denken aan het plaatsen van zonnepanelen, het isoleren van de woningen of de afsluiting van het gas. Daarnaast vervullend de energieloketten en energiecoaches en klimaatcoaches hierin een belangrijke rol.

9. Circulair bouwen wordt de norm

We willen dat de transitie in de bouw versnellen door circulaire voorwaarden te stellen bij gronduitgifte. Er moet meer gebruik gemaakt worden van herbruikbare en bio-based materialen. Nieuwe plannen voor gebiedsontwikkelingen in onze gemeente worden gebaseerd op dezelfde circulaire criteria. We versterken deze aanpak door middel van vergunningverlening, aanbestedingen en afspraken in samenwerkingsverbanden.

10. Woningcorporatie belangrijke partner verduurzamen

Woningcorporaties zijn belangrijke partners bij de verduurzaming van de woningvoorraad. Met woningcorporaties maken we afspraken over de bouw van sociale huurwoningen en de verduurzaming van bestaande gebouwen die zij in hun beheer hebben. Bij verduurzaming van de bestaande woningvoorraad hanteren wij het uitgangspunt dat woningen met minimaal drie labelsprongen vooruit gaan en dat het niet leidt tot huurverhoging. Daar waar het gaat om gespikkeld bezit (door de corporatie verkochte woningen die niet mee worden genomen in de verduurzamingsrondes) stimuleren wij de corporaties om te bemiddelen bij het verduurzamen van woningen. Op die manier houden we duurzaamheid betaalbaar voor mensen met lagere en middeninkomens. .

11. Een woning is geen lot uit de loterij

Bij het verdelen van woonruimte wordt nog te vaak een lotingsysteem toegepast en dat zorgt voor onzekerheid, ongelijkheid en verdringing van regionale inwoners. Door een eerlijk verdeelsysteem in te voeren krijgen mensen en met name starters weer perspectief op hun wachttijd en meer zekerheid. Binnen een eerlijke systeem staat de wachttijd en economische en/of sociale gebondenheid aan de streek centraal. Woningzoekenden die het langst hebben gewacht staan hoger op de lijst. Economische en sociale gebondenheid gaat verdringing tegen en versterkt de aantrekkelijkheid van de gemeente op de arbeidsmarkt. In diverse beroepsgroepen kennen we dusdanige tekorten dat dit voorrang op de woningmarkt rechtvaardigt.

12. Wonen is een eerste levensbehoefte

Wij vinden dat iedereen altijd recht heeft op een dak boven zijn hoofd zodat daar geen zorgen over zijn. Dat geldt ook voor mensen meervoudige problemen. Vaak gaat het om psychiatrische stoornissen in combinatie met verslaving. Daarom zijn we voorstander van de aanpak Housing First. Hierin krijgen daklozen eerst een woning, voorafgaand of gelijktijdig aan behandeling voor hun verslaving of psychiatrische problemen. We vinden het belangrijk dat deze aanpak onderdeel wordt van de regionale aanpak voor onder andere daklozen.

6. MOBILITEIT EN BEREIKBAARHEID

VISIE: STERK OPENBAAR VERVOER-NETWERK EN DUURZAME MOBILITEIT

De komende jaren verandert er veel op het gebied van mobiliteit. Onder meer door de groei van de bevolking, de enorme woningbouwopgave en de omslag naar een duurzame leefomgeving. De verwachting is dat de mobiliteit na de COVID-19 pandemie weer in volle omvang op gang komt. Hoe snel die groei gaat, is afhankelijk van de locatie. In stedelijke regio's gaat dit bijvoorbeeld harder dan in dunbevolkte gebieden. Voor het oosten van het land is de verbinding met de steden Arnhem/Nijmegen, Utrecht, Enschede en Zwolle van groot belang. De treinverbindingen en de Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) lijnen moeten daarom zo optimaal mogelijk zijn. De bereikbaarheid van kernen en dorpen staat onder druk. Tegelijkertijd zien we dat hier flexibele vormen van vervoer steeds meer opgang vinden. Ook autodelen en fietsdelen zien we toenemen. Dat is een ontwikkeling die we willen stimuleren. Mobiliteit gaat over meer dan de trein, de bus en de auto. Mobiliteit gaat ook en misschien wel vooral over wandelen en fietsen. De toenemende vergrijzing leidt ook tot meer aangepaste vormen van vervoer die ook op fietspaden en wandelpaden een plek moeten krijgen. Tegelijkertijd zien we recreatief fietsverkeer hier ook verschijnen. Het goed inrichten van de fiets- en wandelinfrastructuur moet meer aandacht en prioriteit krijgen.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. Openbaar vervoer

- Geen 'knip' bij Winterswijk voor de treinverbinding Arnhem/Nijmegen-Winterswijk-Zutphen.
- Dubbel spoor van Arnhem tot Winterswijk.
- Een goede overstap op station Zutphen door aanpassing van het station zodat reizigers een goede aansluiting hebben op de trein naar Zwolle.
- Stimuleren van grensoverschrijdende busverbindingen.
- Stimuleren van rechtstreekse HOV busverbindingen tussen knooppunten in de Achterhoek zoals Eibergen/Hengelo en een mobiliteitshub in Eibergen.
- Een HOV verbinding tussen Winterswijk, Groenlo en Enschede tot de campus.
- Sterke flexibele vervoersvormen voor de dorpen en kernen zodat deze goed bereikbaar blijven tegen een acceptabel tarief van maximaal 1,5 keer het tarief van openbaar vervoer. Gemakkelijk oproepbaar via een klantvriendelijke app én telefooncentrale. Dit systeem kan ook fungeren als voorliggende voorziening voor het wmo vervoer.
- Toiletten in de regionale treinen.
- Maximale toegankelijkheid van stations voor mensen met een beperking.

2. Autoverkeer

De veiligheid op de N 18 tussen Groenlo en Varsseveld moet verbeteren. De inhaalstroken leiden ook tot gevaarlijke situaties wegens verkeerd gebruik. Dit kan door aangepaste bebording en handhaving.

3. Koppelkansen benutten

Parkeerplaatsen overdekken en zonnepanelen plaatsen, een treinverbinding waarvan de bedrading wordt benut om terug te leveren op het net. Apps die je kunt inzetten om auto's of fietsen te delen of om te zien waar je je auto kunt parkeren of opladen. We moeten slim omgaan met de ruimte die we hebben. Ook in het Oosten waar we nog veel ruimte lijken te hebben. Ook bij mobiliteit moeten we slim te werk gaan en koppelkansen benutten. Hiertoe stimuleren we ondernemers en brengen dit in onze overleggen met de partners.

4. Mobiliteitsplan voor voetgangers en fietsers

In de niet stedelijke gebieden is sprake van een groot aandeel active modes (lopen en fietsen) bij interne verplaatsingen binnen de gemeente. Bij de externe verplaatsingen domineert de auto. Daarom maken we een mobiliteitsplan voor voetgangers en fietsers dat toekomstgericht is. We moeten omdenken en niet de auto als vertrekpunt nemen in de kernen maar de voetgangers en de fietsers. Daarbij moeten we kijken naar het huidige gebruik en de toekomstige verwachtingen. Op basis hiervan kan een lange termijn planning worden gemaakt hoe meer ruimte te maken voor lopen, logischer en goed aangegeven looproutes en fietsverkeer waarbij bepaalde doelgroepen gescheiden kunnen worden. Dit komt ook de veiligheid van de fietser en de voetganger ten goede. Er moeten meer goede parkeerplaatsen voor fietsers komen in de kernen en in de wijken. Een optie is parkeerplaatsen te benutten voor fietsvlonders en mobiele fietsklemmen en op openbare parkeerplaatsen meer fietsparkeerplaatsen te realiseren.

5. Duurzame mobiliteit

We streven ernaar dat de komende vier jaar het aantal laadpalen in de gemeente verdubbelt. Iedereen die een laadpaal nodig heeft kan deze kosteloos bij de gemeente aanvragen. De elektrificatie van trein en bus moeten versneld worden. Daartoe roepen we onze medeoverheden op om hierin te investeren. We stimuleren het gebruik van elektrische deelauto's en halen actief deelauto en deelfietsssystemen binnen de gemeentegrenzen.

6. Duurzame wegebouw en wegenonderhoud

We stimuleren bouwen met hergebruikte, herbruikbare en bio-based materialen, door circulaire voorwaarden te stellen bij aanbestedingen voor wegebouw en wegenonderhoud. We versterken deze aanpak door middel van vergunningverlening, aanbestedingen en afspraken in samenwerkingsverbanden.

7. SPORT

VISIE: SPORT STIMULEREN IS INVESTEREN IN EEN STERKE EN WEERBARE SAMENLEVING

Inwoners hebben behoefte aan sport en bewegen, dat heeft de corona crisis ons wel laten zien. Behoefte om samen te sporten, op de vereniging of bij de sportschool. Behoefte aan een goede plek om te sporten, passende in- en outdoor-accommodaties en voldoende openbare ruimte om te bewegen. Behoefte om samen van sport te genieten, meedoen aan een evenement of het bezoeken van een wedstrijd. Nog nooit werd de waarde van een vitale sport- en bewegector zo duidelijk. En de inzet op sport en bewegen levert op. In opdracht van Kenniscentrum Sport en Bewegen berekende Rebel en het Mulier Instituut dat iedere euro die wordt geïnvesteerd in sport en bewegen 2,5 euro oplevert. Winst voor de maatschappij omdat de kwaliteit van leven wordt vergroot, het ziekteverzuim daalt, de arbeidsproductiviteit stijgt, de levensverwachting groeit en criminaliteitscijfers dalen. En daar is de onbetaalbare waarde van plezier en de sociale waarde van sport nog niets eens in meegenomen. Kortom, sport en bewegen is geen kostenpost, maar een investering in een sterke maatschappij. Daarom zetten we stevig in op behoud en versterking van sportaccommodaties, zwembaden en zwemlessen voor iedereen.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. Sterke en vitale sport-en bewegector

We zetten in op een vitale sport- en bewegector waar mensen zich met plezier inzetten voor sport en bewegen. We versterken het netwerk van verenigingen en ondernemende sportaanbieders en door de inzet van professionals kunnen we de kracht van verenigingen en het plezier van de vrijwilligers voor sport en bewegen vergroten.

2. Plezier in sport en bewegen stimuleren bij de jeugd

Met sport en bewegen worden kinderen fitter, komen in aanraking met winnen en verliezen en ervaren het gevoel van 'ergens bij horen'. Voor de lichamelijke, geestelijk en sociale ontwikkeling van kinderen is sporten en bewegen van groot belang. Daarnaast blijkt dat kinderen die nu met plezier sporten vaak ook op latere leeftijd blijven sporten en een gezondere leefstijl hebben. Daarom faciliteren we de samenwerking tussen kinderdagverblijven, scholen en de sportsector voor een afgestemd sportaanbod voor kinderen van alle leeftijden.

Bijvoorbeeld door meer samen gebruik te maken van accommodaties, sportscholen en trainers. We willen bewustwording bij ouders en verzorgers stimuleren over het belang van sport en bewegen door middel van informatie via consultatiebureaus, kinderdagverblijven, scholen, buurtsportcoaches en sportaanbieders.

3. Beweeg-en sportaanbod voor iedereen

Voor iedereen moet er een plek zijn om te kunnen sporten en bewegen. Dat is namelijk nog niet vanzelfsprekend. De tweedeling in de samenleving wordt steeds groter. Met sport kunnen we deze tweedeling tegengaan en mensen dichterbij elkaar brengen, mensen verbinden en ervoor zorgen dat iedereen zich vrij voelt om te sporten en te bewegen. Daarom willen we dat er meer ondersteuning komt voor mensen die vanwege een belemmering niet kunnen bewegen of sporten of daar moeilijkheden bij ondervinden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan sociale, praktische, financiële toegankelijkheid maar ook de vindbaarheid en het gebruikersgemak van regelingen. We vinden dat inwoners die een financiële drempel ervaren om aan sport en bewegen te beginnen daarbij geholpen moeten worden.

4. We zetten in op vitaliteit en een gezonde leefstijl door sport en bewegen

Een gezonde en vitale leefstijl moet zo dichtbij mensen mogelijk zijn. In de wijk, in de school. Daarom willen we sportaanbieders ondersteunen die passend sportaanbod leveren voor mensen die meer willen gaan bewegen. We stimuleren dat zorgprofessionals en sportaanbieders elkaar beter kunnen vinden en samenwerken.

5. Gezonde sportomgeving voor iedereen

We zijn voorstander van een gezonde sportomgeving. Daarom moet er een rookverbod komen voor alle sportaccommodaties, een aanbod van gezonde voeding in de kantines en een verantwoord alcoholverbruik.

6. Gezondheidsachterstand verkleinen

We stimuleren sportaanbieders om passend, laagdrempelig sportaanbod te ontwikkelen en te implementeren voor mensen met gezondheidsachterstand.

7. Goed benutten van preventie-en sportakkoorden

We willen actief gebruik maken van de mogelijkheden van lokale preventieakkoorden en/of sportakkoorden en benutten de hiervoor landelijk ontwikkelde richtlijnen en instrumenten.

8. CULTUUR

VISIE: KUNST LAAT ONS WERELDEN VERBEELDEN DIE ER (NOG) NIET ZIJN

Wij zijn trots op ons regionale en lokale culturele erfgoed en vinden het belangrijk dat we hierin blijvend investeren. Een vitale gemeente heeft een bruisend cultureel aanbod met goede en toegankelijke voorzieningen. Kunst stelt vragen bij wat we dachten te weten. Kunst verbeeldt werelden die er niet zijn. Kunst verrijkt ons leven en geeft glans aan ons bestaan. Kunst kan ook bijdragen aan ontspanning, ontmoeting en zelfontplooiing. Bijvoorbeeld als mensen samen zingen in een koor, schilderles nemen of dansen in een groep. Wij vinden het belangrijk dat kinderen al jong toegang hebben tot kunst en cultuur.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. Kunstenaars en creatieve inwoners ondersteunen

We willen dat het potentieel van lokale en regionale kunstenaars en creatieve inwoners zo optimaal mogelijk benut wordt om de gemeente levendig en bruisend te maken. Met een divers aanbod van hoge kwaliteit en interessant voor iedereen. We willen dat kunstenaars gebruiken kunnen maken van leegstaande panden als atelier of repetitieruimte. Ook moeten er mogelijkheden komen voor exposities in winkelstraten. Samen met inwoners en lokale kunstenaars kiezen we voor meer kunst in de openbare ruimtes.

2. Beter afstemming en promotie

Daartoe willen we dat het lokale en regionale culturele aanbod beter wordt gepromoot en regionaal op elkaar afgestemd zodat we profiteren van dat wat de regio te bieden heeft. Regionaal moet het aanbod van cultuurvoorzieningen gevarieerd blijven. We bewaken het cultuuraanbod in de grote en kleinere kernen. Om de promotie te ondersteunen zien we mogelijkheden in een gemeentelijke jaarlijkse cultuurprijs.

3. Cultuureducatie

We vinden het belangrijk dat alle kinderen en jongeren enthousiast worden en blijven voor kunst en cultuur. We willen samen met scholen hiertoe een stimuleringsprogramma opstellen en actief kunstbeoefening bevorderen. Hiervoor moeten er goede collectieve voorzieningen zijn.

4. Jeugdcultuurfonds

Cultuur is voor iedereen. Daarom is het belangrijk dat de gemeente participeert in het Jeugdcultuurfonds dat kinderen uit gezinnen die het minder hebben in staat stelt om dans, theater of muzieklessen te volgen.

5. Amateurverenigingen ondersteunen

Amateurverenigingen moeten weer kunnen bloeien en groeien. Waar dat kan stimuleren we en faciliteren we deze verenigingen. Ook tot samenwerken en kwaliteitsontwikkeling.

6. Openbare bibliotheek

De openbare bibliotheken moeten zich kunnen ontwikkelen tot ontmoetingsplaats en informatiecentra. Om kennis voor iedereen toegankelijk te maken is extra aandacht nodig voor bepaalde groepen.

7. Cultureel erfgoed

De gemeente beschermt waardevolle gebouwen, interieurs en landschapselementen. Er komen nog meer informatieborden bij monumenten. De historische verenigingen en musea kunnen actief worden betrokken bij meer promotie en benutten van het cultureel erfgoed en organiseren van historische wandelingen, architectuurroutes etc. Hun kennis en inzicht is hierbij belangrijk. Daarom vinden we het belangrijk deze verenigingen ook gemeentelijke ondersteuning krijgen. We vinden het belangrijk dat de gemeente actief deelneemt aan de jaarlijkse open Monumentendag.

9. ECONOMIE

VISIE: BREDE WELVAART VOOR IEDEREEN

De huidige economie is gebaseerd op het principe groei. Groei grotendeels ten gunste van aandeelhouders die op hun beurt weer investeren in bedrijven. Bij dit model is een visie op de mens ingebakken. De mens die zelf verantwoordelijk is voor keuzes en succes. Dit model eist zichtbaar haar tol. In steeds scherper zichtbaar wordende klimaatverandering met desastreuze gevolgen. In een groeiende kloof tussen mensen die het gemaakt hebben en de mensen die de boot hebben gemist. Of het nu gaat om werk, een huis of geluk. Een economie waarin je heel hard kunt werken maar nog steeds geen dak boven je hoofd kunt betalen en waar je wieg bepaalt wat je gaat worden. De welvaart is slecht verdeeld. Wij willen een gezonder perspectief voor iedereen. Waarin we de eco uit economie weer serieus nemen. We willen productie van goederen en diensten in alle sectoren die passen bij de mogelijkheden én de grenzen van ons ecosysteem. Hiermee willen we een brede welvaart realiseren. Hierbij sluiten we aan bij de mondiaal geformuleerde Sustainable Development Goals doelen. Het circulaire model is een eerste stap. Er gaan zo min mogelijk materialen en grondstoffen verloren. Op dit moment is slechts 13 tot 28 % van de economische activiteiten circulair en dat kan beter. Gemeenten kunnen hier een rol in spelen. Door actief met het bedrijfsleven in gesprek te gaan over hun bedrijfsvoering, door voorrang te geven aan bepaalde sectoren, door actief kansen te zien en te scheppen voor een eerlijker verdeling van welvaart. Door bevorderen van hergebruik van grondstoffen en circulair inkopen. Door actief economische activiteiten te bevorderen die bijdragen aan de doelen. Een goed voorbeeld hiervan is het stimuleren van lokaal eigendom bij de bouw van windturbines. Zo kunnen mensen uit de omgeving direct profiteren van een economische activiteit. Voor een gezond economisch perspectief moeten vestigingsbeleid en woonruimtebeleid hand in hand lopen.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. De rode loper uit voor mensen dat hier willen komen werken

De Achterhoek is een aantrekkelijke regio om te leven. Wil de regio aantrekkelijk blijven dan is een gezonde demografische opbouw en een actieve beroepsbevolking van belang. We zien een toenemende instroom in onze regio van mensen die hier willen recreëren en na hun pensioen willen genieten van rust en ruimte. Daar is niets mis mee, maar we hebben ook mensen nodig die willen en kunnen werken. Veel vacatures blijven onvervuld. Dit willen we realiseren met verschillende instrumenten zoals de woonruimteverdeling, marketing, acquisitie en een aantrekkelijk cultuur, sport en zorgaanbod. Daarom maken we ons sterk voor behoud van ziekenhuiszorg in de regio en een gevarieerd cultureel aanbod in de regio.

2. De rode loper uit voor bedrijven die sociaal en duurzaam willen ondernemen en zich willen verbinden met onze regio

We willen een duidelijke beleidskeuze over welke bedrijven we binnen de gemeente willen aantrekken en behouden. In onze visie zijn dat duurzame én sociale ondernemers. Ondernemers die weten wat er binnen hun productieketen gebeurt en daar verantwoordelijkheid voor willen nemen. Waar komen grondstoffen vandaan? Onder welke omstandigheden worden deze gewonnen? Is het bedrijf bereid om mensen uit de regio op te

leiden in plaats van mensen uit andere landen hier tijdelijk naar toe te halen als het even lastig is met de arbeidsmarkt. Dit vraagt meer dan ooit een actieve opstelling vanuit de gemeente als het gaat om acquisitie van bedrijven, in gesprek gaan met bestaande bedrijven en maximaal het instrument van vergunningen en handhaving inzetten om zaken af te dwingen.

3. Ondersteuning bij het opschalen om duurzaamheidsvraagstukken op te lossen

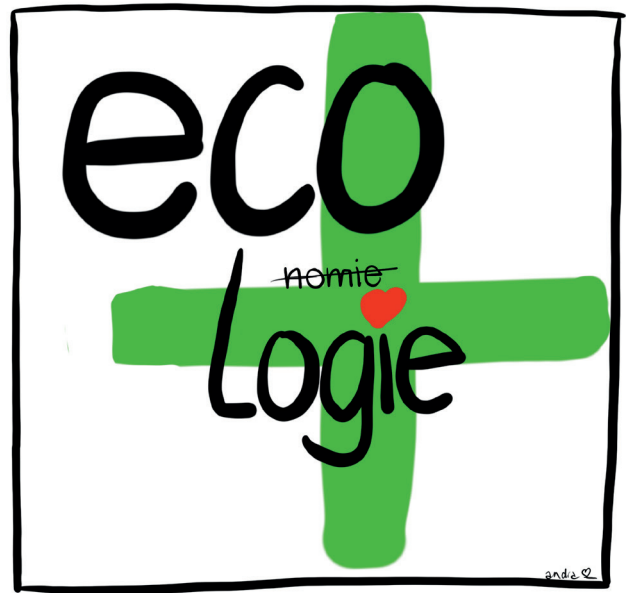
Er moet meer inzet komen om ondernemers die op willen schalen bij het oplossen van duurzaamheidsvraagstukken te ondersteunen. Die ondersteuning kan bestaan uit goedkope bedrijfsruimte, een trainingsprogramma en het stimuleren van samenwerking en kennisdeling. In Gelderland kennen we het programma 'Startup in Residence'. Binnen dit programma volgen startups, scale-ups, sociaal ondernemers en innovatief MKB een uitgebreid trainingsprogramma van zes maanden. Ook krijgen zij een werkplek en de ruimte om creatieve en innovatieve oplossingen voor duurzaamheidsvraagstukken in de dorpen en steden te testen.

4. Duurzame en gezonde werklocaties

Duurzame werklocaties dragen belangrijk bij aan de klimaatdoelen voor de gebouwde omgeving. Werklocaties waar mensen graag werken, met groen, schaduw en ruimte hebben een positieve invloed op het welbelevingsniveau van mensen. De bestaande werklocaties moeten zo snel mogelijk deze transitie doormaken. Samen met het bedrijfsleven moet een transitieplan ontwikkeld worden. Hierbij kan worden aangesloten bij de provinciale en nationale doelen. We vragen (nieuwe) bedrijven een duurzaamheidsplan op te stellen en daarin onder andere uit te leggen van welke duurzame energiebronnen zij gebruik gaan maken of kunnen leveren. Gezamenlijk moeten er afspraken gemaakt worden hoe de doelen bereikt kunnen worden. De kaders hiervoor nemen we op in de omgevingswet. Bij de uitgifte van grond worden voorwaarden verbonden op het gebied van circulaire economie. Het grondbeleid is in onze visie een krachtig instrument om duurzaamheid te bevorderen. We willen dat ondernemers toegang krijgen tot de energiebesparingsrapporten. Werklocaties moeten goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer al dan niet flexibel of samen met de bedrijven in de vorm van een mobiliteitshub. We willen een bomenbank instellen waarmee ondernemers de vergroening van het bedrijventerrein zelf financieren.

5. Afspraken met de ondernemersverenigingen en brancheorganisaties

Met ondernemersverenigingen en brancheorganisaties moeten duidelijk afspraken komen over afvalscheiding, duurzame logistiek en maatregelen om energie te besparen en zuinig te zijn met grondstoffen. Deze afspraken moeten ook gehandhaafd worden. In overleg met deze organisaties gaat de gemeente afspraken maken over bijvoorbeeld het gebruik van terrasverwarming, ledverlichting en het sluiten van deuren bij lage temperaturen. Daarnaast

maken we afspraken over bevoorrading van het dorp met elektrische voertuigen, het aantal parkeerplaatsen bij winkels, ophaalpunten en andere maatregelen die ertoe kunnen leiden dat er minder autoverkeer in de dorpskernen en winkelcentra komen en meer gezond gewinkeld wordt.

6. Versterken van de lokale en regionale economie

In een wereld waar je met 1 muisklik alles op de hele wereld kunt kopen lijkt het een tegenstrijdigheid om meer nadruk te gaan leggen op de lokale en regionale economie. Toch is dat nodig om de mondiale vervuiling en verspilling tegen te gaan. Willen we dit echt veranderen dan is daar een ingrijpende wijziging in het systeem voor nodig. Dat kunnen we als gemeente niet realiseren. Wel kunnen we werken aan het ondersteunen van het lokale en regionale bedrijfsleven en stimuleren dat dit aantrekkelijk blijft voor de eigen inwoners. Samen met het bedrijfsleven zorgen we voor goede promotie waarbij het niet gaat om meer en groei maar om een goed en sociaal inkomen voor onze ondernemers en kwalitatieve goede producten voor de consument.

7. Inkoopdoelstelling gemeenten: 50% uit eigen regio

We geven zelf het goede voorbeeld door in toenemende mate meer in eigen gemeente en eigen regio te investeren via het gemeentelijk inkoopbeleid. Onze regio kenmerkt zich door een scala van ondernemers die goede producten en diensten leveren. Laten we die vooral benutten. We knopen er de voorwaarde aan dat de mensen die voor deze bedrijven werken uit de regio komen én dat er gebruik wordt gemaakt van circulaire grondstoffen waar dat kan.

10. DE OPEN GEMEENTE

VISIE: DE INWONER VÓÓROP.

GroenLinks Berkelland staat voor jouw vrijheid. In een open samenleving moet je kunnen zijn wie je bent en kunnen zeggen wat je vindt. Je voelt je er thuis en veilig. We gaan er respectvol met elkaar om. Ook al is iemand anders dan jij; we geven elkaar een kans. We willen dat mensen meer te zeggen krijgen over de plek waar ze leven, wonen, werken en ontspannen. We willen dat de gemeente naar hen luistert. Sámen zoeken we naar nieuwe manieren van discussie en samen zoeken we naar oplossingen voor problemen in de gemeente. Iedereen wordt gehoord: mondige inwoners die makkelijk meepraten, maar ook inwoners voor wie praten wat minder vanzelfsprekend is. Daarom willen wij dat de gemeente sociale en duurzame initiatieven mogelijk maakt en inwoners de vrijheid en ruimte geeft om ideeën te ontwikkelen en uit te proberen. Verder is het belangrijk om ook samen te werken met andere gemeenten. De menselijke maat is daarin altijd ons eerste uitgangspunt: de gemeente moet zo dicht mogelijk bij haar inwoners staan.

PROGRAMMAPUNTEN EN WENSEN

1. Meer Invloed voor inwoners

We willen dat voor inwoners de mogelijkheid komt om al in vroeg stadium mee te praten over belangrijke beslissingen via beginspraak. De gemeente moet nieuwe ideeën samen met inwoners ontwikkelen. Meepraten en invloed uitoefenen begint in de kleine kernen. Met het 'burgerinitiatief' krijgen de inwoners de mogelijkheid om punten op de agenda van de gemeenteraad te zetten. Inwoners krijgen het recht om een alternatieve aanpak voor te stellen voor publieke doelen in hun omgeving ('right to challenge'). De gemeente ondersteunt de inwoners bij eigen initiatieven en doet dat waar nodig ook proactief.

2. Een communicatieve gemeente

Een open gemeente is een gemeente die dienstbaar is aan haar inwoners. Vlotte dienstverlening, goede voorlichting, toegankelijke informatie en actieve communicatie met organisaties, bedrijven en inwoners horen hier allemaal bij. Geen éénrichtingsverkeer maar een echte dialoog. Zo geven wij samen vorm aan de gemeente. Medewerkers aan het loket zijn klantvriendelijk, denken mee en kennen hun inwoners. Wij vinden het belangrijk dat inwoners actief gevraagd worden wat zij van de dienstverlening vinden en welke verbeteringen er mogelijk zijn door onderzoeken bijvoorbeeld. De dienstverlening van de gemeente moet minder bureaucratisch en meer mensgericht. De gemeente gebruikt begrijpelijk Nederlands, maakt de website en formulieren eenvoudiger en gebruiksvriendelijk. Aanvragen kunnen niet alleen digitaal maar ook telefonisch of aan het loket gedaan worden. Inwoners worden niet gestraft voor vergissingen maar we gaan actief op zoek naar de oplossing. De gemeente staat open voor ideeën en klachten en borgt de onafhankelijkheid van de klachtencommissie.

3. Een volwaardige democratie

Het vertrouwen in de democratie gaat ons aan het hart. Daarom vinden we het belangrijk dat ten minste één keer per raadsperiode Raad, college en ambtelijke organisatie de eigen

integriteit doorlichten. De gemeente stelt de gegevens die zij verzamelt beschikbaar als open data, die niet te herleiden zijn tot personen. Zo krijgen inwoners en bedrijven ook de kans om innovatieve toepassingen te ontwikkelen met overheidsdata. Wij vinden dat we moeten blijven werken aan het zo organiseren van de gemeentelijke taken dat deze zo effectief en efficiënt mogelijk kunnen worden uitgevoerd onder goede democratische controle en dicht bij de bewoners. Er moet een openbaar subsidieregister komen zodat iedereen kan zien wie subsidie van de gemeente ontvangt.

4. Een gastvrije gemeente

In onze visie is de gemeente voor iedereen een gastvrije gemeente. Hierbij geldt artikel 1 van de Grondwet: 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of welke grond dan ook, is niet toegestaan.' Tegen discriminatie moet dan ook hard worden opgetreden. Bij de aanpak van discriminatie werkt de gemeente intensief samen met het (regionale) Anti-Discriminatie Bureau. De gemeente heeft een belangrijke taak in onze ogen om blijvend te werken aan draagvlak voor opvang van vluchtelingen. Door goede informatie te verschaffen en door met inwoners te overleggen als er opvang geregeld moet worden. Anderzijds moeten we ervoor zorgen dat vluchtelingen zo snel mogelijk integreren in de samenleving. Door taalcursussen, vrijwilligerswerk en activiteiten. Daarnaast moet er op basis van de taakstelling passende woonruimte komen. Hierover maakt de gemeente prestatieafspraken met de woningcorporaties en betreft hier ook private partijen bij. De gemeente voert de regie over de inburgering, samen met de vluchteling en Vluchtelingenwerk. . Uitgewezen asielzoekers in nood krijgen moeten van de gemeente ondersteuning krijgen en tijdelijke opvang. Jonge asielzoekers met of zonder status krijgen extra aandacht.

ONZE KANDIDATEN

1. **ANDRA EISINK-WEG**
2. **LEO MORREN**
3. **PRISCILLA DUIN**
4. **RICK HULSHOF**
5. **JAN LENSELINK**
6. **GERT JAN ZONNEVELD**
7. **ANNE SAMPIEMOM**
8. **JESSIE BOKHOVEN**
9. **ARNOLD PLOOIJ**
10. **BERTINE LOMAN**
11. **PETER JANSEN**
12. **ANNELIES KARNEBEEK**
13. **HENK SIEBEN**
14. **JELLE WIERDA**
15. **PAUL KNUVERS (LIJSTDUWER)**

BEZOEK
ONZE
WEBSITE

GROENLINKS
BERKELLAND